

KOMISJONI RAKENDUSMÄÄRUS (EL) 2020/593,**30. aprill 2020,****millega lubatakse kartulisektoris sõlmida kokkuleppeid ja teha otsuseid turu stabiliseerimise kohta**

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007, ⁽¹⁾ eriti selle artiklit 222,

ning arvestades järgmist:

- (1) Kartulisektori toodangu võib jagada kaheks: peamiselt kodus tarbimiseks ostetav värske kartul ja töötlemiseks ettenähtud kartul, mida kasutatakse loomasöödas ja töödeldud toiduainetes, nagu külmutatud kartul (sh külmutatud krõbekartul), kuivatatud kartul, töödeldud või konservitud kartul.
- (2) Liidu kartulitoodang on ligikaudu 52 miljonit tonni, millest 19,5 miljonit tonni moodustab töötlemiseks ettenähtud kartul. Liidu suurimad töötlemiseks ettenähtud kartuli tootjad on Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia ja Madalmaad. Töötlemiseks ettenähtud kartuli toodangust ligikaudu 41 % moodustab külmutatud krõbekartul.
- (3) Liit on töödeldud kartuli netoeksportija. Viimase viie aasta jooksul on Belgiast, Saksamaalt, Prantsusmaalt, Itaaliast ja Madalmaadest kolmandatesse riikidesse eksporditud keskmiselt vähemalt neli miljonit tonni töötlemiseks ettenähtud kartulit töödeldud kartulitoodetena. Külmutatud kartuli ja eelkõige külmutatud krõbekartuli eksport on tavapärastes turutingimustes eriti märkimisväärne: 64 % kogu maailmast eksporditavast külmutatud kartulist on pärit liidust ning külmutatud krõbekartuli ekspordiväärtus liidust kolmandatesse riikidesse oli 2019. aastal hinnanguliselt 1,85 miljardit eurot.
- (4) Praeguse COVID-19 pandeemia ja liikmesriikides isikutele kehtestatud ulatuslike liikumispirangute tõttu saavad töötlemiseks ettenähtud kartuli tootjad tunda majandushäireid, mis põhjustavad rahalisi raskusi ja rahavooprobleeme.
- (5) Haiguse leviku ja kehtestatud meetmete tõttu napib kasutatavat tööjõudu ning eelkõige mõjutab see töötlemiseks ettenähtud kartuli tootmist, töötlemist ja transportimist.
- (6) Restoranide ja muude külalismajandusasutuste, näiteks kooli- ja asutuste sööklate kohustuslik sulgemine ning selliste spordi- ja meelelahutusürituste nagu kultuuri- ja vabaõhufestivalide, sporditurniiride tühistamine liidus ja kolmandates riikides on samuti põhjustanud külalismajanduse toimimise seisaku ning selle tagajärjel on nõudlus kartulitoodete järele märgatavalt muutunud. Kuna tarbijad suurel määral ei söö enam kodust väljas ega osta kiirtoitu, on suurenenud nõudlus pigem kodus valmistamiseks ettenähtud värske kartuli järele. Kuigi teatavate töödeldud kartulitoodete, näiteks krõbekartuli ja kuivpüree tarbimine on suurenenud, ei saa sellega kompenseerida nõudluse vähenemist külalismajandus- ja toitlustussektoris.
- (7) Edasist hinnalangust oodates tühistavad ostjad liidus ja maailmaturul ka lepinguid ning viivitavad uute lepingute sõlmimisega. Peale selle mõjutavad ekspordi logistikaprobleemid, kuna COVID-19 pandeemia algus Hiinas on põhjustanud sadamates ja ka mujal märkimisväärsed ummikuid. Periood, mil üha rohkem saadetisi on tühistatud, peaks jätkuma vähemalt kuni 2020. aasta juunini, mis tähendab seda, et eelkõige värske ja külmutatud toiduainete jaoks on konteinereid vähem saadaval, hinnad tõusevad märkimisväärselt ja eksporditajate saadetised lükkuvad edasi. Alates 2020. aasta märtsi neljandast nädalast on töötlemiseks ettenähtud kartuli liidu tootjad teatanud liikmesriikidevaheliste tehingute arvu vähenemisest vahemikus 25–47 % ja ekspordi vähenemisest kolmandatesse riikidesse vahemikus 30–65 %.

(1) ELT L 347, 20.12.2013, lk 671.

- (8) Selle tulemusena on nõudlus värsket kartuli järele praeguses etapis küll suurenenud, kuid järsult on vähenenud nõudlus töötlemiseks ettenähtud kartuli järele, millel on vahetu ja ränk mõju turule. Nõudluse järsk vähenemine puudutab eelkõige (kuid mitte ainult) töötlemiseks ettenähtud kartulit, mida tavaliselt kasutatakse külmutatud krõbekartulis, muudes tükeldatud kartulites ja vaakumpakendis toodetes, mida tavaliselt tarbitakse kiirtoidukohtades ja restoranides. Värsket kartuli ja töötlemiseks ettenähtud kartuli erinevate omaduste tõttu ei saa transformatsiooniks ettenähtud kartulit müüa värsket kartuli turul. Tehingute puudumise tõttu on futuuriturgudel hinnad märkimisväärselt langenud ja nii olid 2020. aasta aprillis hinnad 90 % madalamad kui 2020. aasta jaanuaris noteeritud hinnad. Tehingute seiskumise tõttu ei ole mõnes tootjaliikmesriigis (nt Belgias ja Prantsusmaal) enam teatava töötlemiseks ettenähtud kartuli hinnanoteeringuid, mis näitab tehingute mahu ja väärtuse järsku vähenemist. Teistes liikmesriikides (nt Saksamaal ja Madalmaades) on teatatud töötlemiseks ettenähtud kartuli hinna 90 % langusest.
- (9) Peale selle on praegu ladudes suured kogused töötlemiseks ettenähtud kartulit. 2019. aasta koristusaja saagist on hinnanguliselt vähemalt 2 650 000 tonni töötlemiseks ettenähtud kartulit (väärtus 400 miljonit eurot) käesoleva aasta juulis lõppeva 2020. aasta koristusaja lõpuks endiselt ladudes. Töötlemiseks ettenähtud kartul, mis koristati 2019. aasta oktoobris/novembris ja mis on endiselt ladustatud, on kvaliteedi halvenemise tõttu varsti kasutuskõlbmatu. 2020. aasta koristusaja saagist töötlemiseks ettenähtud kartuli ära mahutamiseks peavad tootjad hävitama osa järelejäänud varudest, mida ei ole võimalik õigeaegselt töödelda. Kuna tootjad peavad maksma toodangu transpordi- ja hävitamiskulud, on oht, et hävitamise asemel laotatakse töötlemiseks ettenähtud kartul viimase võimalusena hoopis põllule. Töötlemiseks ettenähtud kartuli põllule laotamine võib põhjustada pikaajalist keskkonna- ja fütosanitaarset mõju, sest lisaks muudele põllukultuuridele hakkab ka selline kartul põllul idanema, põhjustades haigusi, mille tagajärjel võib pinnas pikaajaliselt saastuda ja tekib püsiv oht uute põldude jaoks.
- (10) Eespool kirjeldatud asjaolude tõttu võib öelda, et tegemist on turu tõsise tasakaalustamatusega.
- (11) Selleks et kartulitootjad suudaks leida tasakaalu ajal, kui turul tasakaal suuresti puudub, on asjakohane lubada põllumajandustootjatel, põllumajandustootjate liitudel või sellistest liitudest moodustatud ühendustel, tunnustatud tootjaorganisatsioonidel, tunnustatud tootjaorganisatsioonide liitudel ja tunnustatud tootmisharudevahelistel organisatsioonidel sõlmida ajutiselt kokkuleppeid ja teha otsuseid töötlemiseks ettenähtud kartuli kohta kuueks kuuks. Kõnealused meetmed hõlmavad järgmist: i) turult kõrvaldamine ja tasuta jagamine; ii) transformatsioon ja töötlemine; iii) ladustamine; iv) ühine edendamine ning v) tootmise ajutine kavandamine.
- (12) Töötlemiseks ettenähtud kartulit käsitlevad kokkulepped ja otsused võivad hõlmata järgmist: i) kartuli turult kõrvaldamine toote nõuetekohaseks hävitamiseks või tasuta jagamiseks toidupankadele või avalik-õiguslikele asutustele; ii) kartuli töötlemine muuks otstarbeks, näiteks loomasöödaks või metaankääritamiseks; iii) ladustamismahtude loomine ja leidmine ning kartuli pikemaks ladustamisajaks ettevalmistamine; iv) töödeldud kartulitoodete tarbimise edendamine ning v) meetmete kavandamine uute põldude mahtude vähendamiseks ning 2020. aasta koristusaja kartuli kohta sõlmitud kehtivate lepingute kohandamine.
- (13) Töötlemiseks ettenähtud kartulit käsitlevaid kokkuleppeid või otsuseid tuleks ajutiselt lubada kuueks kuuks. Kuna see on ajavahemik, mil tuleb hallata olemasolevaid kartulivarusid 2019. aasta koristusaja saagist ja sellel suvel võtta üles 2020. aasta koristusaja kartul, on võetavatel meetmetel sel ajavahemikul eeldatavasti kõige suurem mõju.
- (14) Vastavalt määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 222 lõike 1 esimesele lõigule lubatakse kokkuleppeid sõlmida ja otsuseid teha siis, kui see ei kahjusta siseturu toimimist ning kõnealuste kokkulepete ja otsuste eesmärk on üksnes stabiliseerida sektorit. Neid eritingimusi ei kohaldata selliste kokkulepete ega otsuste suhtes, mis otseselt või kaudselt võivad põhjustada turgude jagunemist, kodakondsuse alusel diskrimineerimist või hindade kindlaksmääramist. Kui kokkulepped ja otsused ei vasta või enam ei vasta nendele tingimustele, kohaldatakse nende kokkulepete ja otsuste suhtes aluslepingu artikli 101 lõiget 1.
- (15) Käesoleva määrusega antud luba peaks hõlmama liidu territooriumi, kuna turg on suuresti tasakaalust väljas kogu liidus.

- (16) Selleks et liikmesriikidel oleks võimalik hinnata, kas töötlemiseks ettenähtud kartulit käsitlevad kokkulepped ja otsused kahjustavad siseturu toimimist või mitte ning kas nende eesmärk on üksnes stabiliseerida kartulisektorit, tuleks teave sõlmitud kokkulepete ja tehtud otsuste, nendega hõlmatud tootmismahu ning nende kokkulepete ja otsuste kehtivuse aja kohta edastada selle liikmesriigi pädevatele asutustele, k.a sealsed konkurentsiasutused, kelle puhul on kõnealuste kokkulepete ja otsustega hõlmatud suurim osakaal eeldatavast kartuli tootmismahust.
- (17) Võttes arvesse turu tõsist tasakaalustamatust, vajadust tegelda kiiresti järelejäänud kartulivarudega ning kartuli tavapärase koristamise, ladustamise ja töötlemise jõudmist, peaks käesolev määrus jõustuma järgmisel päeval pärast selle avaldamist.
- (18) Käesoleva määrusega ette nähtud meetmed on kooskõlas põllumajandusturgude ühise korralduse komitee arvamusega,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Ilma et see piiraks määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 152 lõike 1a, artikli 209 lõike 1 ja artikli 210 lõike 1 kohaldamist, võivad põllumajandustootjad, põllumajandustootjate liidud, sellistest liitudest moodustatud ühendused, tunnustatud tootjaorganisatsioonid, tunnustatud tootjaorganisatsioonide liidud ja tunnustatud tootmisharudevahelised organisatsioonid sõlmida kokkuleppeid töötlemiseks ettenähtud kartuli kohta ning teha ühisotsuseid töötlemiseks ettenähtud kartuli turult kõrvaldamise, tasuta jagamise, transformatsiooni ja töötlemise, ladustamise, ühise müügiarenduse ja tootmise ajutise kavandamise kohta kuue kuu jooksul alates käesoleva määruse jõustumisest.

Artikkel 2

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed selle tagamiseks, et artiklis 1 osutatud kokkulepped ja otsused ei kahjusta siseturu nõuetekohast toimimist ja nende eesmärk on üksnes stabiliseerida kartulisektorit.

Artikkel 3

Käesoleva loa geograafiline kohaldamisala on liidu territoorium.

Artikkel 4

1. Kohe pärast artiklis 1 osutatud kokkulepete sõlmimist või otsuste tegemist teatavad asjaomased põllumajandustootjad, põllumajandustootjate liidud, sellistest liitudest moodustatud ühendused, tunnustatud tootjaorganisatsioonid, tunnustatud tootjaorganisatsioonide liidud ja tunnustatud tootmisharudevahelised organisatsioonid nendest kokkulepetest ja otsustest selle liikmesriigi pädevatele asutustele, kelle puhul on kõnealuste kokkulepete ja otsustega hõlmatud eeldatavalt suurim osakaal kartuli tootmismahust, ning esitavad nende kokkulepete ja otsuste kohta järgmise teabe:

- a) hinnanguline kokkulepete ja otsustega hõlmatud tootmismahut;
- b) eeldatav rakendamisperiood.

2. Hiljemalt 25 päeva pärast artiklis 1 osutatud kuuekuulise perioodi lõppu teatavad asjaomased põllumajandustootjad, põllumajandustootjate liidud, sellistest liitudest moodustatud ühendused, tunnustatud tootjaorganisatsioonid, tunnustatud tootjaorganisatsioonide liidud ja tunnustatud tootmisharudevahelised organisatsioonid käesoleva artikli lõikes 1 osutatud pädevatele asutustele kokkulepete või otsustega tegelikult hõlmatud kartuli tootmismahu.

3. Vastavalt komisjoni rakendusmäärusele (EL) 2017/1185 ⁽²⁾ edastavad liikmesriigid komisjonile järgmise teabe:
- a) hiljemalt viis päeva pärast iga ühekuulise perioodi lõppu kokkulepped ja otsused, millest on neile kõnealuse ajavahemiku jooksul lõike 1 kohaselt teatatud;
 - b) hiljemalt 30 päeva pärast artiklis 1 osutatud kuuekuulise perioodi lõppu ülevaade kõnealuse perioodi jooksul rakendatud kokkulepetest ja otsustest.

Artikkel 5

Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 30. aprill 2020

Komisjoni nimel
eesistuja
Ursula VON DER LEYEN

⁽²⁾ Komisjoni 20. aprilli 2017. aasta rakendusmäärus (EL) 2017/1185, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EL) nr 1307/2013 ja (EL) nr 1308/2013 rakenduseeskirjad seoses komisjonile edastatava teabe ja dokumentidega ning millega muudetakse mitut komisjoni määrust ja tunnistatakse mitu määrust kehtetuks (ELT L 171, 4.7.2017, lk 113).